

Inkomensverdeling en groei

Jarenlang hebben economen de politici bezworen zich wat minder blind te staren op het verdelen van de koek en meer te letten op het produceren ervan. Eindelijk hebben zij gehoor gekregen en wordt het politieke debat minder beheerst door koopkrachtplaatjes en het schadeloos stellen van 'gedupeerde groepen', en wat gebeurt er? Economen zetten de inkomensverdeling weer op de agenda! Na twintig jaar andere onderwerpen gaan de preadviezen van de Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde dit jaar weer over de inkomensverdeling¹.

Er zijn drie redenen waarom de hernieuwde aandacht voor de inkomensverdeling misschien toch niet zo gek is als zij op het eerste gezicht lijkt. Ten eerste nemen in veel geïndustrialiseerde landen sinds een aantal jaren de inkomensverschillen weer toe, nadat zij decennialang voortdurend kleiner waren geworden. Vooral in de VS leidt de openlijke armoede tot groeiend onbehagen. Ten tweede levert recente economische literatuur aanwijzingen op dat een gelijkmatige inkomensverdeling misschien toch niet zo schadelijk is voor de economische groei als wel eens wordt beweerd. Uit onderzoek in 56 landen bleek een sterk negatief verband tussen inkomensongelijkheid en bnp-groei per hoofd². Ten derde speelt, vooral in West-Europa, nog altijd de vraag hoe de verzorgingsstaten met hun omvangrijke herverdelingsoperaties en hoge collectieve lasten, overeind kunnen worden gehouden in de steeds scherpere internationale concurrentie. Wat hebben de preadviseurs hierover te vertellen?

Het eerste dat opvalt, is dat de preadviseurs zich weinig zorgen maken over de groeiende ongelijkheid op zich. De inkomensverdeling wordt vooral gezien in relatie met de hoge inactiviteit. Wel klinkt in alle preadviezen door dat er voor de overheid een duidelijke rol blijft weggelegd om voor elke burger een minimumbestaansniveau te garanderen. Het 'Rijnlandse model' van de verzorgingsstaat wordt door niemand overboord gezet.

Wel acht men een verdere afslanking nodig om uitzicht te bieden op vermindering van de inactiviteit en verhoging van de participatiegraad. Het verst daar in gaat Rutten. Om de werkloosheid te verminderen tot 'frictieniveau' en de arbeidsongeschiktheid terug te brengen tot de 'echte' gevallen, acht hij tussen 1998 en 2015 een vermindering van de collectieve lastendruk van 53,4 naar 41,4% van het bnp nodig: gemiddeld 0,7 procentpunten per jaar. Dat dit niet onmogelijk is, is bewezen in de periode 1983-1995, toen de daling circa 1 procentpunt per jaar bedroeg. Dit is geen 'sloop' van ons sociaal-economisch bestel, maar 'groot onderhoud' om de centrale doelstellingen van volledige werkgelegenheid en bescherming van de zwakken overeind te houden.

Dit gaat oud-minister B. de Vries veel te ver. Ook hij geeft het ideaal van volledige werkgelegenheid niet op, maar ziet geen heil in verdere rigoureuze verlaging van collectieve lasten. Waar het om gaat, is dat

er voldoende winst wordt gemaakt om de binnenlandse investeringen en daarmee de werkgelegenheidscreatie op peil te houden. De ervaring van de afgelopen veertig jaar leert dat een arbeidsinkomensquote die duurzaam hoger is dan 80, zich niet verdraagt met volledige werkgelegenheid. Werkgevers en werknemers zouden zich aan zo'n doelstelling moeten committeren en de resultaten van het cao-overleg moeten daarop worden getoetst. Ook modelberekeningen van Donders en Knoester bevestigen het belang van een niet te hoge arbeidsinkomensquote. De overheid kan daaraan bijdragen door verlaging van de lastendruk op arbeid en maatregelen die de flexibiliteit van de loonvorming vergroten, bij voorbeeld in de vorm van resultaatafhankelijke beloning.

Van Sinderen en Van Bergeijk sluiten in hun preadvies aan bij recente empirische studies waaruit blijkt dat de economische groei in landen met een gelijkmatiger primaire inkomensverdeling hoger is dan in landen met een schevere verdeling. Dat komt omdat een te scheve primaire verdeling in democratieën aanleiding geeft tot heffingen om inkomens te herverdelen (secundaire verdeling). Die heffingen ontmoedigen de investeringen in menselijk en fysiek kapitaal en leiden aldus tot lagere groei. De beleidsaandacht zou daarom moeten verschuiven van de secundaire naar de primaire verdeling. Dus niet herverdelen, maar kansen scheppen om een inkomen te verwerven, door scholing, bevordering van technologische vernieuwing en alles wat deelname aan het arbeidsproces kan aanmoedigen.

Ook G.J.M. de Vries en Wijffels benadrukken het belang van kansen scheppen in de primaire sfeer, onder meer door scholing en opleiding. Daarbij wijst De Vries op de gevaren van te grote flexibiliteit en mobiliteit op de arbeidsmarkt. Dit kan, zowel bij werkgevers als werknemers, zoveel onzekerheid oproepen dat investeringen in training en opleiding achterwege blijven. Wijffels pleit juist wel voor flexibilisering van het arbeidsbestel, waarbij werknemers steeds meer mede-ondernemers moeten worden, die niet alleen opdrachten uitvoeren maar zelf werk acquireren en ideeën ontwikkelen.

Hoe dit alles zal uitpakken voor de inkomensverdeling wordt uit de preadviezen niet duidelijk. De rode draad die door de preadviezen heenloopt, is dat werk boven inkomen gaat. Als bevordering van de arbeidsparticipatie ten koste gaat van grotere inkomensverschillen, dan zij dat zo. Maar uit de preadviezen spreekt wel het optimisme dat een hogere deelname aan het arbeidsproces vanzelf gepaard zal gaan met een gelijkmatiger verdeling van de inkomens.

L. van der Geest

1. A. Knoester en F.W. Rutten (red.), *Inkomensverdeling en economische activiteit*, Preadviezen van de Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde, Lemma, Utrecht, 1995.
2. T. Persson en G. Tabellini, Is inequality harmful for growth, *American Economic Review*, juni 1994.